

Vzdělávací obor:

Dějepis

Očekávaný výsledek učení:

CAS-DEJ-001-ZV9-003

Vysvětlí rozdíl mezi zobrazováním minulosti v dějepisectví a ve filmu, v literatuře a v nových médiích včetně produktů umělé inteligence.

Popis úrovně SPLNĚNO

- Popíše s využitím příkladů, čím jsou jednotlivé mediální žánry při zacházení s minulostí specifické a jak ovlivňují vnímání publika.
- Na příkladu vyučujícím vybraného hoaxu nebo dezinformace s historickou tematikou vyhledá kvalitní informace a na jejich základě ověřuje historická tvrzení.

Co psaly školní učebnice o husitech?

Autor materiálu: Mgr. Zbyněk Sturz, Ph.D.

Anotace

Lekce je postavena na porovnání tří učebnicových zobrazení husitství, a to konkrétně z éry sklonku Rakouska-Uherska, 50. let 20. století, a nakonec po roce 2000. Úryvky jsou vždy uvedeny stručnou kontextuální charakteristikou atmosféry jejich vzniku. Rozbor a porovnání trojice textů vykládajících totéž téma rozvíjí kritické čtenářství. Cílem lekce je uvědomění, jak se v průběhu dekad může proměňovat pohled na konkrétní historickou materii, převážně ve vazbě na dobové okolnosti. Takto ovlivněné texty poukazují na možnost pokřivení výpovědi vědeckých odborníků (univerzitních profesorů historie) a případné společenské dopady.

Zadání pro žáky

EVOKACE

1. **Brainstorming** – znáte *Opráskí sčeskí historje*, film *Jan Žižka* nebo hru *Kingdom Come: Deliverance*, případně jiné popkulturní fenomény zobrazující husity a husitství? Mají hlavně pobavit, nebo se z nich dá i něco dozvědět? Jak ovlivňují naše představy o minulosti a historické povědomí?
2. **Formulování cíle hodiny** – Postupně si přečtete tři různé vzdělávací texty (úryvky ze školních učebnic) pojednávající o husitství, a zamyslete se, jaký vliv měly na vyznění jejich obsahu tehdejší dobová atmosféra a společenské klima. Co mohlo pokřivit jejich objektivitu a kterým směrem měly manipulovat čtenáře (tj. tehdejší žactvo)?

UVĚDOMĚNÍ

3. **Analyzujte text** z roku 1914, propojte jeho vyznění s uvedenou charakteristikou doby.
4. **Porovnejte text s dalším úryvkem** a identifikujte obsahové odlišnosti v učebnici z konce 50. let.
5. V **aktuálním výkladu** hledejte vazby na současnost.
6. V **bonusovém úkolu** porovnejte texty s učebnicí, kterou používáte.

REFLEXE

7. **Vyplňte tabulku** shrnující obsah všech tří úryvků a snažte se odhalit dobová pokřivení a manipulace
8. **Společná reflexe** hodiny – sdílení *Co jsem se dnes naučil?*

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK K řešení problémů Kritické hodnocení a využití vědeckého poznání. KRP-VED-000-ZV9-001	<i>Analyzuje při rozhodování a řešení problémů objektivní informace a prezentované závěry vědeckého poznání.</i>	- předkládám žákům tvrzení s vědeckým obsahem získaná v různých zdrojích (odborných i neodborných) a provázím je při porovnávání jejich obsahu - s oporou v konkrétních příkladech se žáky diskutuji o společenských dopadech mylných či záměrně manipulativních tvrzení, která se nacházela v konfliktu s dostupným vědeckým poznáním (např. zatajování historických faktů, manipulace s výsledky přírodovědného výzkumu, intuice „zdravého rozumu“) - vyzdvihuji možné důsledky zaujatosti a předsudků (cizích i vlastních) pro formulaci tvrzení s vědeckým obsahem i pro jeho interpretaci - předkládám žákům konkrétní příklady pokřivení objektivity vědeckého sdělení v důsledku zaujatosti či předsudků
ZÁKLADNÍ GRAMOTNOST		
ZG Čtenářská a pisatelská Budování porozumění v četbě a v procesu psaní ZGC-BPO-000-ZV9-001	<i>Při interpretaci komplexních textů dokládá své závěry textem; v oborech usiluje o přesnost a uspořádanost v obsahu i ve vyjadřování; podle své potřeby využívá psaní pro své sebeuvědomění a sebevyjádření.</i>	- Rozpoznání důležitých informací a myšlenek textu při čtení i psaní textů: Najde důležité informace či momenty v náročném textu, posuzuje jejich význam jak pro sebe, tak pro jiné adresáty. - Propojování četby s vlastními znalostmi a zkušenostmi a interpretace: Při interpretaci vychází z textu, využívá současně i své poznatky nebo zkušenosti. - Odlišení faktů, domněnek a názorů: Odhaduje a posuzuje, proč jsou v textu podávána nepodložená tvrzení nebo proč jsou pouhé domněnky či názory předkládány jako fakta.

Metodický komentář pro učitele

- Fázi brainstormingu je žádoucí moderovat/korigovat, aby se zbytek hodiny nepřesunul do obecné roviny „co znám o dějinách z filmů/her“.
- Aktivitu lze organizačně přizpůsobit podmínkám konkrétní třídy: lze pracovat společně, kdy pedagog texty promítá na plátno a komunikuje průběžně s celou třídou naráz; v podobě pracovního listu lze vytisknout a rozdat žákům do dvojic či skupin k samostatné práci (popř. pouze jako pomůcku); či formou skládkového učení (Jigsaw) rozdělit kolektiv do domovských a expertních skupin. Preferovanou variantou je přitom práce s vlastním textem, kdy si každý žák/dvojice může podtrhávat či jinak zvýrazňovat důležité pasáže či neznámá slova; každý žák má navíc své vlastní tempo – oproti společné projekci je tak vyšší pravděpodobnost zapojení pomalejších čtenářů. Promítnutí textu na plátno může být užitečné spíše v případě, kdy se třída s textovou analýzou teprve seznamuje, a posloužit jako návod, na co se v následných úkolech zaměřit a jak nad textem přemýšlet.
- Bonusový úkol má za cíl zaměstnat nadané žáky, než bude mít třída hotovo. Aktuální výklad v bodě č. 5 je proto záměrně převzatý z učebnice pro SOŠ.
- Metou lekce je závěrečná tabulka, kde by do sebe měly předložené poznatky zapadnout; je proto žádoucí sledovat čas a zbytečně nezabředat v analytické části (cílem hodiny není rozlousknout, kým byli husité a proti komu se stavěli, ale pracovat s různorodostí narativů v různých epochách).

Popis ověřování

- Rozlišování mezi popkulturou a odborným textem (učebnicí).
- Průběžné sledování dílčích odpovědí na otázky u jednotlivých úryvků.
- Vyznačování (zvýraznění, podtržení) pasáží, které vedla žáky k odpovědi.
- Odhalení nesourodosti předložených textů.
- Propojení obsahu učebnicového výkladu s dobovou charakteristikou a tehdejšími tématy
- Poodhalení pokřivení objektivitu vědeckého sdělení a kritické posouzení zaujatosti, předsudků nebo chybné argumentace.
- Naškálování míry důvěryhodnosti předloženého zdroje, nejlépe s odůvodněním zaujatého stanoviska.

Ukázka řešení

Zdroje

Petr ČORNEJ a kol. – Dějepis pro střední odborné školy. SPN, Praha 2002, s. 73–75 (kráceno).

Josef PEKAŘ – Dějiny naší říše, se zvláštním zřetelem ke královstvím v říšské radě zastoupeným. Historický klub, Praha 1914, s. 63–64. (kráceno).

Miloslav TRAPL, Vratislav ČAPEK – Dějepis pro devátý ročník základní devítileté školy. SPN, Praha 1959, s. 40. (kráceno).